

FT26

Ergenlerde Bağlanma Ve Aile Aidiyetinin İlişkisinin İncelenmesi The Relationship Between Attachment and Family Belonging in Adolescents

*Durmüş Ali İLİK **Nur Feyzal KESEN

Bu çalışmada, bağlanma ve aile aidiyeti kavramlarının bazı değişkenlerle farklılaşp farklılaşmadığına ve arasındaki ilişkiye bakılması amaçlanmıştır. Kahramanmaraş İli Elbistan ilçesinde Lise düzeyinde eğitim gören kişilere, bağlanma ve aile aidiyetlerini ölçmek üzere araştırmacılar tarafından hazırlanan anket ve ölçekler uygulanmıştır.

Nicel araştırma tasarımlarından tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda lise öğrencilerinin saplantılı bağlanma ve aile aidiyeti arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca kardeş sayısı arttıkça aile aidiyeti düşmektedir. Erkeklerin saplantılı bağlanmaları ve güvenli bağlanma stilleri daha yüksek iken kızların korkulu bağlanmaları ve kendilik aidiyeti puan ortalamaları daha yüksek çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Aile; Aile Aidiyeti; Bağlanma Stilleri; Ergenlerde Bağlanma.

In this study, it is aimed to examine whether the concepts of attachment and family belonging differ with some variables and the relationship between them. Kahramanmaraş İli, Elbistan ilçesinde Lise düzeyinde eğitim gören kişilere, "bağlanma ve aile aidiyetlerini ölçmek" üzere araştırmacılar tarafından hazırlanan anket ve ölçekler uygulanmıştır.

Screening method was used in quantitative research designs. Çalışma sonucunda lise öğrencilerinin saplantılı bağlanma ve aile aidiyeti arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. In addition, as the number of siblings increases, family belonging decreases. While the boys' obsessive attachment and secure attachment styles were higher, the girls' fearful attachment and self-belonging scores were higher.

Key Words: Attachment; AttachmentStyles; Family; FamilyBelonging.

Giriş

İnsanın sosyal bir varlık olması ve yalnız yaşayamaması, diğer insanlarla yakın ilişki içerisinde olmasını zorunlu kılar. Özellikle bebeklik veya çocukluk döneminde ebeveynlerle kurulan güvenli "bağ", kurulan ilişkilerin sağlıklı olabildiğine işaret etmektedir. İnsanın özellikle yakın çevresi ile kurduğu bu ilişki geri kalan yaşamımızın şekillenmesi adına ayrı bir yere sahiptir (Hamarta 2009). Bağlanma yalnızca çocukluk ile sınırlı olmayıp yaşam boyunca sürer. Bağlanma sürerken doğası ve ifade ediliş şekli değişir. İlk temel ilişki olan anne çocuk ilişkisi, sonraki yaşam dönemlerindeki bağlanmalar için örnek olur (Collins and Laurson 2003). Bu açıdan bakıldığında kişiliğin gelişmesinde doğumundan itibaren anne ve çevreyle kurulan ilişkin etkisi göz ardı edilemez. Temelde güvenli ve güvensiz olmak üzere iki bağlanma türünden bahseden araştırmacılar (Ainsworth ve ark. 1978). Güvenli bağlanmayı, çocukluk döneminde çocuğu temel ihtiyaç ve gereksinimlerini zamanında ve yeterince karşılayan kişiye karşı geliştirilen bir bağlanma türü olarak tanımlarken güvensiz bağlanmayı bunun tam tersi özellikleri sergileyen çocuğa temel bakımını veren kişilere karşı geliştirilen bir bağlama türü olarak tanımlamaktadırlar. Bunun yanında güvenli bağlanma sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilmiştir. Doğanın özgün modeli ise güvenli bağlanmadır (Kesebir ve ark. 2011). Bağlanma araştırmalarının kurucusu ve öncüsü ve bağlanma teorisinin geliştiricisi olan İngiliz psikiyatrist ve psikanalist John Bowlby'e göre bağlanma, biyolojik temelli bir deneyimdir.

FT-116

Çocukların, ebeveynlerinden ayrıldıklarında ve ebeveynleri ile tekrar bir araya geldiklerinde davranışları farklıdır. Bowlby, büyümekte olan çocuğun ruh sağlığının, doğumundan sonra bakımını üstlenen kişi ile kurduğu ilişkinin (çocuğun birçok duygusal açıdan tatmin edilmesi) etkisinin öneminden bahsetmektedir (Bowlby 1969). İnsanoğlunun ilk aidiyet arayışı içine girmesi, ailesinde annesi ile yakınlık kurması sonucu güvenli bağlanmanın gerçekleşmesi ile oluşur. Kişi bebeklik ve çocukluk döneminde, özellikle hayatının ilk dört yılında, annesi ile ne kadar güvenli bağlanırsa, ailesine de o kadar güvenli bağlanmış olur (Güneş 2016).

Geleceğin nesillerini oluşturacak olan çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için yapı taşı olan ailenin çeşitli nedenlerden dolayı sorunlar yaşadığı durumlarda veya çocuklarının temel sevgi ve diğer gereksinimlerini karşılayamaz hale geldiğinde bu kötü koşulların azaltılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır (Yaban ve Yükselen 2007). Sosyal hizmetin çevresi içinde birey anlayışı, sosyal hizmet uzmanlarının meseleye çok odaklı (Multifocal) yaklaşmasını gerektirmektedir. Örneğin bir aileye sadece ekonomik destek veriyor olmak onun bütüncül iyilik halinin sağlanacağı anlamına gelmemelidir. Ailenin yaşadığı sorunlar ile mücadele edebilmesi ve güçlendirilmesi adına Sosyal Hizmet uygulamalarının gerekliliği ve önemi, aile kurumunun yaşanan sorundan olumsuz etkilenmesini önüne geçmek ya da süreci en az olumsuz etki ile atlattırmasını sağlamak adına önemlidir (Bulut 1993; Simons 1999; Özyürek 2005). Aileye yönelik birçok kuramsal yaklaşım bulunmaktadır. Bu kuramsal modellerden en önemlisi sistem kuramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sistem düşüncesiyle birlikte aile tedavisinde bütünleştirici bir çerçeve izlenmiştir. Sistem yaklaşımı aileyi çevresiyle ve birbirleriyle ilişki ve etkileşim içinde bulunan parçaların oluşturduğu dinamik bir bütün olarak ele alır. Aile de yer alan alt sistemlerin (anne-baba-çocuklar...) bir işlevi, dolayısıyla bir amacı vardır ve her bir aile kendine özgü bir amaç etrafında şekillenmektedir (Mavili Aktaş 2004).

Bağlanma ve aidiyet ilişkisinin temelini güven duygusu oluşturur. Güven duygusunu sağlıklı bir şekilde yerleştirmiş çocuklarda bağlanma gerçekleşir. Daha sonra çocuk büyüdükçe bağlanma da aidiyete evrilir. Çocuk bağlanmalarla kendisine bir çevre oluşturur (Güneş 2018). Çocuk ancak böyle bir aidiyet hissederse, içinde bulunduğu bu toplumun kural ve kaidelerini ve bu toplumda neleri yapıp neleri yapamayacağını fark eder. Bu noktada çocuk, ait olmak için o topluma uyum sağlayacak ve o toplumun faydalı bir üyesi olabilmek için çaba harcayacaktır. Çünkü toplum onun için faydalıdır (Ruppert 2014). Çoğu toplumda, çocuğun aile yapısındaki yerini alması, baba soyuna bağlanma ile olur. Ailenin kendisinden daha geniş olan topluluklarla bütünleşmesi ölçüsünde de çocuk o toplulukta yerini alır. Çocuk ancak böyle bir aidiyet hissederse, içinde bulunduğu bu toplumun kural ve kaidelerini ve bu toplumda neleri yapıp neleri yapamayacağını fark eder. Bu noktada çocuk, ait olmak için o topluma uyum sağlayacak ve o toplumun faydalı bir üyesi olabilmek için çaba harcayacaktır. Çünkü toplum onun için faydalıdır (Ruppert 2014).

Yöntem

Bu araştırma genel tarama modeli kapsamında yürütülmüştür. Araştırmanın değişkenleri aile aidiyeti ve bağlanma stilleridir. Ayrıca arasındaki aidiyet ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi nedeniyle araştırmada tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Birkaç farklı bağımsız değişken kullanılarak cinsiyet, kardeş sayısı vs. ile aidiyet ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığı içinde karşılaştırma türü tarama yöntemi kullanılmış ve veriler bu doğrultuda analiz edilmiştir.

Bu çalışmanın evren kitesini Kahramanmaraş ili Elbistan ilçesinde bulunan farklı türlerdeki liselerde eğitim gören 1417 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu çalışmada ulaşılmayı hedeflenen evren kitesinden örneklem hesabı yapılmış ve evreni temsil edebilmek için 566 öğrenciye ulaşılmaması gerektiği görülmüştür.

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ve aile aidiyeti ölçeği ve yakın ilişki ölçeği kullanılmıştır. Mavili ve ark. tarafından oluşturulan Aile

Aidiyeti Ölçeği, 17 madden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. 5, 7, 9, 12. maddeler olumsuz maddeler olup, tersten hesaplanmaktadır. 1, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 17. Maddelerin toplamı “kendilik aidiyet alt boyutu” ölçerken, 2, 5, 8 ve 16. maddeler de “aile aidiyeti alt boyutunu ölçmektedir. Her iki boyuttaki maddelerin toplamı “aile aidiyeti toplam puanını” vermekte olup, puan arttıkça aile aidiyeti de artmaktadır. Mavili ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmalarda test ölçümlerinin güvenilirlik katsayısı 0,94 olduğu görülmektedir. Yapılan bu araştırmada da Aile aidiyeti Ölçeğinin toplam puanında test ölçümlerinin güvenilirlik katsayısı,919, Kendilik Aidiyeti alt boyutu için 914 ve Aile Aidiyeti alt boyutu için,717 olarak bulunmuştur. İlişki Ölçekleri Anketinde ise:Öğrencilerin, bağlanma stillerinin (güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı) belirlenmesi için Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen ve Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması ise Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan ve “(1) beni hiç tanımlamıyor”, “(7) tamamen beni tanımlıyor” aralığından oluşan likert tipi ve 17 maddeden oluşan İlişki Ölçekleri Anketi uygulanmıştır. Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer madde ile ölçülürken, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri dörder madde ile ölçülmektedir. Ölçeğin tekrar test yöntemi ile tüm boyutlarda güvenilirlik kat sayıları.54 ile.78 arasında bulunmuştur (Sümer ve Güngör, 1999). Yapılan bu araştırmada da Ölçeğin test ölçümlerinin güvenilirlik katsayısı Kayıtsız Bağlanma alt boyutu için,520, Saplantılı Bağlanma alt boyutu için,263, Güvenli Bağlanma alt boyutu için,529, Korkulu Bağlanma alt boyutu için,405 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Tablo 1:Katılımcıların Bağlanma Türleri ve Aile Aidiyeti Puanlarına İlişkin Korelasyon Bulguları

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Korkulu Bağlanma	r										
	p										
2.Kayıtsız Bağlanma	r	,421**									
	p	,000									
3.Saplantılı Bağlanma	r	-,240**	-,284**								
	p	,000	,000								
4.Güvenli Bağlanma	r	-,204**	-,175**	,479**							
	p	,000	,000	,000							
5.Aile Aidiyeti Ölçek Toplam Puanı	r	-,020	-,044	-,138**	-,028						
	p	,630	,297	,001	,508						
6.Kendilik Aidiyeti Alt Boyutu	r	-,011	-,042	-,111**	-,021	,972**					
	p	,798	,320	,008	,624	,000					
7.Aile Aidiyeti Alt Boyutu	r	-,037	-,039	-,168**	-,038	,857**	,711**				
	p	,382	,349	,000	,366	,000	,000				
8.Anne ile yaş farkı?	r	,052	-,110*	,113**	,024	-,006	-,008	,001			
	p	,227	,010	,009	,586	,893	,847	,985			
9.Baba ile yaş farkı?	r	,080	-,066	,048	,024	-,033	-,028	-,038	,797**		
	p	,063	,126	,269	,575	,442	,518	,377	,000		
10.Kardeş Sayısı	r	-,002	,037	,069	,036	-,162**	-,154**	-,148**	,255**	,268**	
	p	,958	,385	,101	,394	,000	,000	,000	,000	,000	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 1 incelendiğinde lise öğrencilerinin Aile Aidiyeti Ölçeğinden aldıkları toplam puan ile İlişki Ölçekleri Anketinin Korkulu ($r=-0,020$; $p>0,05$), Kayıtsız ($r=-0,044$; $p>0,05$) ve Güvenli ($r=-0,028$; $p>0,05$) Bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken Saplantılı Bağlanma ($r=-0,138$; $p<0,01$) alt boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre aile aidiyeti arttıkça saplantılı bağlama oranı düşmektedir. Benzer şekilde öğrencilerin Aile Aidiyeti Ölçeğinin Kendilik Aidiyeti ve Aile Aidiyeti alt boyutlarından aldıkları puanlar ile İlişki Ölçekleri Anketinin Korkulu (r sırasıyla= $-0,011$, $-0,037$; $p>0,05$), Kayıtsız (r sırasıyla= $-0,042$, $-0,039$; $p>0,05$) ve Güvenli (r sırasıyla= $-0,021$, $-0,038$; $p>0,05$) Bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken Saplantılı Bağlanma (r sırasıyla = $-0,111$, $-0,168$; $p<0,01$) alt boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna ilişkin aile aidiyeti arttıkça saplantılı bağlanma oranının düştüğü söylenebilir.

Öğrencilerin anneleriyle olan yaş farkının korelasyonuna bakıldığında İlişki Ölçekleri Anketinin Korkulu ($r=0,052$; $p>0,05$), ve Güvenli ($r=0,024$; $p>0,05$) Bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile Aidiyeti Ölçeğinin toplam puanı ($r=-0,006$; $p>0,05$) Kendilik ($r=-0,008$; $p>0,05$) ve Aile ($r=0,001$; $p>0,05$) Aidiyeti alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Buna karşın öğrencilerin anneleriyle olan yaş farkı ile İlişki Ölçekleri Anketinin Kayıtsız Bağlanma ($r=-0,110$; $p<0,05$) alt boyutunda arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre yaş farkı arttıkça kayıtsız bağlanma da düşmektedir. Saplantılı ($r=0,113$; $p<0,01$) Bağlanma alt boyutunda ise düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bulguya göre anne ile olan yaş farkı arttıkça saplantılı bağlanma da artmaktadır.

Tablodaki bir diğer korelasyonun da öğrencilerin babalarıyla olan yaş farkı ve ölçek puanları arasında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin babalarıyla olan yaş farkı ile İlişki Ölçekleri Anketinin Korkulu ($r=0,080$; $p>0,05$), Kayıtsız ($r=-0,066$; $p>0,05$), Saplantılı ($r=0,048$; $p>0,05$), ve Güvenli ($r=0,024$; $p>0,05$) Bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile Aile Aidiyeti Ölçeğinin toplam puanı ($r=-0,033$; $p>0,05$) Kendilik ($r=-0,028$; $p>0,05$) ve Aile ($r=-0,038$; $p>0,05$) Aidiyeti alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Katılımcıların kardeş sayısı ve aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye bakıldığında İlişki Ölçekleri Anketinin Korkulu ($r=-0,002$; $p>0,05$), Kayıtsız ($r=0,037$; $p>0,05$), Saplantılı ($r=0,069$; $p>0,05$), ve Güvenli ($r=0,036$; $p>0,05$) Bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Buna karşın Aile Aidiyeti Ölçeğinin toplam puanı ($r=-0,162$; $p<0,01$) Kendilik ($r=-0,154$; $p<0,01$) ve Aile ($r=-0,148$; $p<0,01$) Aidiyeti alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu açıdan kardeş sayısı arttıkça aileye olan aidiyetin de azaldığı yorumu yapılabilir.

Tablo 2:Cinsiyete Göre Bağlanma Türleri ve Aile Aidiyeti Puanlarının Dağılımı

Cinsiyet		n	Ort.	S.S.	t	p
İÖA Korkulu Bağlanma	Erkek	293	12,7133	3,98194	-2,618	0,009
	Kadın	273	13,6081	4,14935		
İÖA Kayıtsız Bağlanma	Erkek	293	23,2423	5,56709	-1,416	0,157
	Kadın	273	23,9597	6,41533		
İÖA Saplantılı Bağlanma	Erkek	293	14,3549	4,76829	2,635	0,009
	Kadın	273	13,3443	4,32317		
İÖA Güvenli Bağlanma	Erkek	293	17,1945	5,89692	3,688	0,000
	Kadın	273	15,3004	6,32263		
Aile Aidiyeti Ölçek Toplam Puan	Erkek	293	68,6689	13,61064	-1,419	0,156
	Kadın	273	70,1429	11,03827		

AAÖ Kendilik aidiyeti	Erkek	293	50,3379	10,06920	-2,097	0,036
	Kadın	273	51,9304	7,93718		
AAÖ Aile aidiyeti	Erkek	293	18,3311	4,32137	0,338	0,736
	Kadın	273	18,2125	4,01270		

Tablo 2’de katılımcıların cinsiyet değişkeni açısından, bağlanma stilleri ve aile aidiyetine ait puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun sonucunda İlişki Ölçekleri Anketinin Korkulu ($t = -2,61$ $p < 0,05$), Saplantılı ($t = 2,63$ $p < 0,05$) ve Güvenli ($t = 3,68$ $p < 0,05$) Bağlanma alt boyutlarının anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Korkulu Bağlanma alt boyutunda erkeklerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X} = 12,71$) kadınların ölçek puan ortalamasından ($\bar{X} = 13,60$) anlamlı derecede düşük çıkarken Saplantılı ve Güvenli Bağlanmada erkeklerin aldıkları ölçek puan ortalamaları (\bar{X} sırasıyla=14,35-17,19) kadınlarınkinden ($\bar{X} = 13,34-15,30$) daha yüksek çıkmıştır. Kayıtsız Bağlanma ($t = 0,15$ $p > 0,05$) alt boyutunda, Aile Aidiyet Ölçeğinin toplam puanı ($t = 0,15$ $p > 0,05$) ve Aile Aidiyeti ($t = 0,73$ $p > 0,05$) alt boyutunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Aile Aidiyeti Ölçeğini Kendilik alt boyutunda erkeklerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X} = 50,33$) kadınların ölçek puan ortalamasından ($\bar{X} = 51,93$) anlamlı düzeyde daha düşük çıkmıştır.

Kaynakça

- 1 Ainsworth MDS, Blehar MC, Water E ve Wall S, 1978. *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- 2 Bowlby J, 1969. *Attachment and Loss: Vol. 1 attachment*. (Çev. Tuğrul Veli Soylu(2012)), Pinhan Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul
- 3 Bulut, I. 1993, *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları Ankara.
- 4 Collins NL, Laurson W. *Adolescents' relationships with parents*. *J Lang Soc Psychol* 2003. 22: 58-65.
- 5 Griffin, D., and Bartholomew, K. (1994). *Models of self and other: Fundamental dimensions underlying measures of attachment*. *J. Personal. Soc. Psychol.* 67: 430-445.
- 6 Güneş A, 2016. *Aile ile bağlanma*. Timaş Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- 7 Güneş A, 2018. *Güvenli bağlanma*. Timaş Yayınları, 15. Baskı, İstanbul.
- 7 Hamarta E, Deniz ME, Saltalı N, 2009. *Attachment styles as a predictor of emotional intelligence*. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 213-229.
- 8 Kesebir S, Kavzoğlu S ve Üstündağ MF, 2011. *Bağlanma ve psikopatoloji*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3.2:321-342.
- 9 Mavili Aktaş, A., 2004. *Aile terapisinde sosyal hizmet yaklaşımı*. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(7).
- 10 Özyürek A. ve Tezel Şahin, F. 2005. *5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi*. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2),19-34.
- 11 Ruppert F, 2014. *Travma, bağlanma ve aile konstellasyonları*, Çeviri: Fatma Zengin, Kaknüs Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- 12 Simons-Morton B.G., Crump, A. D., Haynie, D.L. & Saylor, K. E. 1999. *Studentschool Bonding And Adolescent Problem Behavior*. *Health Education Research*, 14,(1),99-107.
- 13 Sümer N, Güngör D, 1999. *The psychometric assessment of adult attachment styles scales on Turkish sample and a cross-cultural comparison*. *Turkish Journal of Psychology*, 14.43:71-106.
- 14 Yaban, E. H., & Yükselen, A. 2007 *Korunmaya Muhtaç Yedi-On Bir Yaş grubundaki çocukların Sosyal Problem Çözme becerilerinin incelenmesi*. *Journal of Society & Social Work*, 18(1).